ननुजाग्रदाद्यवस्थाभेदेनभोक्तृभोग्यात्मकंविश्वंस्फुटंप्रतीयमानंकथंकल्पितंस्यादित्याशंक्य स्वप्नगतजाग्रदादिदृष्टांतेनसंभावयन्नाह यथेतिद्वाभ्यां यथास्वप्नेसुप्तोविश्वंगिरिवनादिरूपंदेशांतरस्थमात्मन्येवपश्यति स्वप्नमध्येसुषुप्तिस्वप्नंचपश्यतीत्यर्थः तथास्वप्नएवोत्थितःसन् आत्मानमेकदेशस्थं शयनदेशेस्थितंमन्यतेजाग्रदवस्थामनुभवति॥५३॥ एवंप्रसिद्धान्यपिजागरादीनिजीवस्थानानिजीवोपाधेर्बुद्धेरवस्थाभूतानिआत्मनोमायामात्रा णिइत्येवंविज्ञायतेषांद्रष्टारमतएवपरंतदवस्थारहितमात्मानंस्मरेत्॥५४॥ननुतेषांद्रष्टारमितिकथमुच्यते स्वापेदृश्याभावेनद्रष्टृत्वाभावात्तत्राह येने ति प्रसुप्तःपुरुषोजीवोयेनरूपेण तदास्वापकालेआत्मनःस्वापंनिर्गुणमतींद्रियंसुखंचवेद तमात्मानंब्रह्ममामवेहि तदास्वापसुखयोरसंवेदनेसुखमहम स्वाप्समितिस्मृतेरसंभवात् ॥५५॥ननुस्वापसाक्षिणादृष्टंकथंजाग्रदवस्थःस्मरेत् नह्यन्येनदृष्टमन्यःस्मरति तत्राह उभयंप्रस्वापंप्रतिबोधंचस्मरतः अ

यथासुषुप्तःपुरुषोविश्वंपश्यतिचात्मनि॥ आत्मानमेकदेशस्थंमन्यतेस्वप्नउत्थितः॥ ५३ ॥ एवंजागरणादी निजीवस्थानानिचात्मनः॥ मायामात्राणिविज्ञायतद्द्रष्टारंपरंस्मरेत्॥ ५४॥ येनप्रसुप्तःपुरुषःस्वापंवेदात्म नस्तदा॥ सुखंचनिर्गुणंब्रह्मतमात्मानमवेहिमाम्॥ ५५॥ उभयंस्मरतःपुंसःप्रस्वापप्रतिबोधयोः॥ अन्वेति व्यतिरिच्येततद्ज्ञानंब्रह्मतत्परम्॥ ५६॥ यदेतद्विस्मृतंपुंसोमद्भावंभिन्नमात्मनः॥ ततःसंसारएतस्यदेहाद्देहो मृतेर्मृतिः॥ ५७ ॥ लब्ध्वेहमानुषींयोनिंज्ञानविज्ञानसंभवाम्॥ आत्मानंयोनबुद्ध्येतनक्वचिच्छममाप्नुयात् ॥ ५८॥ स्मृत्वेहायांपरिक्लेशंततःफलविपर्ययम्॥ अभयंचाप्यनीहायांसंकल्पाद्विरमेत्कविः॥ ५९॥

नुसंदधतः तयोः प्रस्वापप्रतिबोधयोः प्रकाशकत्वेनयदन्वेति ताभ्यांव्यतिरिच्येतयत् एकैकापायेऽप्यनपायात् तत्ज्ञानंपरंब्रह्मतदेव नतुभिन्नमित्य र्थः अतोबाल्येदृष्टस्ययौवनेस्मृतिवदवस्थांतरत्वेऽपिस्वापानंदयोःस्मरणंघटतइतिभावः तदेवंभूतंब्रह्मात्मानमवेहीत्यनुषंगः ॥ ५६ ॥ विपक्षेदो षमाह यत्यदिएतन्मयिभावंमत्स्वरूपंब्रह्मविस्मृतं तदात्मनःसकाशाद्भिन्नंभवति ततएतस्यपुंसः संसारोभवति संसारस्वरूपमाह देहाद्देहोजन्मा नंतरंपुनर्जन्म मृतेरनंतरंमृतिश्चेति ॥५७॥ योन्यंतरेऽपिभोगादिसंपादनंशक्यंज्ञानार्थंत्वत्रैवयतितव्यमित्याह लब्ध्वेति ज्ञानंशास्त्रोक्तं विज्ञानम परोक्षं तयोःसंभवोयस्यांताम् ॥५८॥ वैराग्यार्थमाह ईहायांप्रवृत्तिमार्गे ततईहातः अनीहायांनिवृत्तिमार्गेतुअभयंमोक्षोभवतीतिचस्मृत्वाफल संकल्पाद्विरमेत् पाठांतरेनोभयंपरिक्लेशः फलविपर्ययश्चनास्तीत्येवंस्मृत्वा ॥ ५९ ॥